

Negatieve goodwill in de jaarrekening

R. A. H. Smittenberg

Inleiding

Van negatieve goodwill (ook wel badwill genoemd) is sprake, indien de eerste waardering van de deelneming op netto-vermogenswaarde (c.q. waardering op zichtbare intrinsieke waarde) hoger is dan de verkrijgingsprijs of de voorafgaande boekwaarde.

Volgens artikel 389, lid 6 BW2 dient dit verschil, voor zover dit geen nadelen weerspiegelt die voor de rechtspersoon aan de deelneming zijn verbonden, opgenomen te worden in een herwaarderingsreserve.

De tekst van artikel 389, lid 6 lijkt duidelijk. Indien er aanwijsbare nadelen zijn waar voorzieningen voor zouden moeten worden getroffen, dient dit op het moment van verwerving van de deelneming, afhankelijk van waar naar verwachting de nadelen zich zullen voordoen, te geschieden, òf bij de deelneming zelf (dit leidt dan tot een lagere netto-vermogenswaarde c.q. lagere zichtbare intrinsieke waarde van de deelneming), òf bij de deelnemende rechtspersoon. Hierbij is bijvoorbeeld te denken aan een voorziening voor reorganisatiekosten ter dekking van uitgaven, die verband houden met reorganisaties en andere herstructureringen, die beogen de activiteiten van de deelneming en de deelnemende rechtspersoon c.q. de andere groepsmaatschappijen beter op elkaar aan te laten sluiten. Het na de vorming van deze voorzieningen nog resterende verschil dient aan de wettelijke herwaarderingsreserve te worden toegevoegd.

Toch is bij de regeling een aantal belangrijke vragen te stellen, zoals:

- a is waardering van de deelneming op een hoger bedrag dan de verkrijgingsprijs wel acceptabel?
- b op welk moment kan de wettelijke herwaarderingsreserve vrijvallen en hoe moet een vermindering van de herwaarderingsreserve worden verwerkt?

Ervan uitgaande dat bij de verwerving van de deelneming de netto-vermogenswaarde van de deelneming zo goed mogelijk is vastgesteld (inclusief te treffen voorzieningen bij de te verwerven deelneming) en de deelnemende rechtspersoon bij de verwerving ook alle benodigde voorzieningen heeft getroffen, kan een eventueel resterend verschil tussen de eerste waardering van de deelneming en de lagere verkrijgingsprijs slechts zijn ontstaan doordat:

- a de deelnemende rechtspersoon bij de bepaling van de koopprijs van de deelneming een verwachte onderrentabiliteit heeft ingecalculeerd, òf
- b er sprake is van een lucky-buy. Hiervan is ook sprake als de kopende partij door goede onderhandelingen een zeer gunstige prijs heeft weten te bedingen.

Hierna wordt eerst ingegaan op de behandeling van positieve goodwill in de jaarrekening. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op de vorenvermelde twee vragen voor de situatie van verwachte onderrentabiliteit. Afsluitend zal nog worden ingegaan op de lucky-buy.

R. A. H. Smittenberg, registeraccountant, is werkzaam bij de TRN Groep, onder meer als medewerker van het Bureau Beroepsvraagstukken en is docent Externe Verslaggeving bij het NIVRA.

1 Behandeling van positieve goodwill in de jaarrekening

Volgens artikel 389, lid 5 BW2 kan positieve goodwill als volgt verwerkt worden:

- (1) ineens zichtbaar ten laste van het resultaat;
- (2) ineens zichtbaar ten laste van het eigen vermogen;
- (3) activeren als goodwill en afschrijven naar gelang de verwachte gebruiksduur (zie artikel 389, lid 3 BW2). De afschrijvingsduur mag vijf jaren slechts te boven gaan, indien de goodwill aan een aanzienlijk langer tijdvak kan worden toegerekend; alsdan moet de afschrijvingsduur met de redenen hiervoor worden opgegeven.

IAS 22 geeft de volgende drie argumenten voor verwerking ineens ten laste van het eigen vermogen:

- de goodwill is geen zelfstandig realiseerbaar actief;
- de goodwill heeft een onbepaalde gebruiksduur, zodat iedere afschrijvingsmethode arbitrair is;
- het zou onjuist zijn goodwill bij overname te activeren, terwijl zelf-gegenereerde goodwill niet wordt geactiveerd.

Degenen die goodwill activeren en afschrijven ten laste van het resultaat, gaan ervan uit dat het bedrag is betaald omdat er toekomstige overrentabiliteit verwacht wordt. Bij een afschrijvingssysteem ten laste van de W&V, dat gebaseerd is op het aan de verschillende perioden toe te rekenen deel van deze overrentabiliteit, wordt een zo juist mogelijk resultaat uit de deelneming gepresenteerd. Immers, de overrentabiliteit kan niet als winst gelden voor zover daarvoor bij de koop van de deelneming betaald is.

IAS 22 stelt nog dat er direct een verlies genomen moet worden, indien de betaling van positieve goodwill niet is gedaan in de verwachting van toekomstige baten (er is dan sprake van een 'unlucky-buy').

Het IASC heeft zich inmiddels definitief uitgespro-

ken over E32 'Vergelijkbaarheid van Jaarrekeningen', door in een statement of intent aan te geven welke wijzigingen in de standaarden zullen worden doorgevoerd. Daarbij wordt door het IASC de verwerking van goodwill ineens ten laste van het vermogen afgewezen. Activering en systematische toerekening aan het resultaat worden verplicht gesteld.

De afschrijvingsduur mag niet langer dan vijf jaren zijn, tenzij een langere levensduur van toepassing is; de afschrijvingsduur mag in geen geval langer dan twintig jaren zijn.

Het is de vraag of de in Nederland in de praktijk veel toegepaste methode van afboeking van de goodwill ineens ten laste van het vermogen, in de toekomst nog gehandhaafd zal blijven, nu het IASC deze methode afwijst. Het afdwingen van aanpassing aan het internationale gebruik is echter alleen door middel van een wijziging van artikel 389, lid 5 te realiseren.

2 De verwerking van negatieve goodwill in een situatie van verwachte onderrentabiliteit

2.1 Is waardering van de deelneming op een hoger bedrag dan de verkrijgingsprijs wel acceptabel?

In het huidige artikel 389 wordt voor geassocieerde deelnemingen waardering op netto-vermogenswaarde in principe verplicht gesteld. De netto-vermogenswaarde wordt op het moment van aankoop bepaald op de actuele waarde van de (individuele) activa en passiva van de deelneming. Dit was in de slotzin van het oude artikel 389, lid 3 BW2 opgenomen. Bij de wijziging van artikel 389 als gevolg van de invoering van de zevende EG Richtlijn is deze slotzin vervallen. Met de weglating is echter géén materiële wijziging beoogd. Dit blijkt uit de Memorie van Antwoord bij de wetwijziging van artikel 389. Wij citeren:

'De slotzin bedoelde niet méér te zeggen dan dat ook de eerste keer de beschreven werkwijze moet worden gevolgd. Dat behoeft niet te worden herhaald. Omdat de deelnemende rechtspersoon krachtens het nu voorgestelde lid 2 dezelfde methoden moet hanteren als

voor de eigen activa, moet hij het in de verkrijgingsprijs van de deelneming begrepen bedrag, dat moet worden toegerekend aan de activa van de maatschappij, waarin hij deelneemt, voor zijn jaarrekening als verkrijgingsprijs aanmerken, als de verkrijgingsprijs de grondslag is in de eigen jaarrekening. De aanschafkosten verminderd met afschrijvingen, zoals de maatschappij waarin wordt deelgenomen zelf mag berekenen, komen daarvoor niet in aanmerking' (einde citaat).

De Ontwerp-Richtlijn voor de jaarverslaggeving H-2-03 paragraaf 204 bevestigt het vorenstaande eveneens. Indien de deelnemende rechtspersoon zijn jaarrekening opstelt op basis van historische kosten dienen volgens de Ontwerp-Richtlijn de reële waarden van de activa op het moment van verwerving van de deelneming als de historische kosten voor de deelnemende rechtspersoon te worden aangemerkt. Indien de deelnemende rechtspersoon zijn activa tegen actuele waarde waardeert, dient volgens de Ontwerp-Richtlijn de netto-vermogenswaarde eveneens op basis van de reële waarden van de activa, voorzieningen en schulden van de deelneming op het moment van verwerving bepaald te worden.

Voor het begrip reële waarde verwijst de Ontwerp-Richtlijn naar alinea 404 en verder van H 1.19 'Overige algemene uiteenzettingen'. Daar wordt de reële waarde (ook wel marktwaarde of fair value) omschreven als het geldbedrag waartegen een actief of passief zou kunnen worden verhandeld tussen een goed geïnformeerde, tot kopen bereid zijnde koper en een goed geïnformeerde, tot verkopen bereid zijnde verkoper in een transactie, die niet door andere relaties (dan die van koper en verkoper) tussen partijen is beïnvloed. Uit de omschrijving blijkt dat alle activa en passiva van de deelneming afzonderlijk gewaardeerd moeten worden op reële waarde. Er dient dus geen waardering plaats te vinden van alle activa en passiva als collectief (entiteit).

Burgert, Timmermans en Joosten¹ stellen dat op het moment van de verkrijging de verkrijgingsprijs en de reële waarde van de activa en passiva per

definitie samenvallen. Op die grond menen zij dat een hogere waardering van de deelneming dan op verkrijgingsprijs niet toegestaan is. Zij waardeeren in hun visie de activa en passiva als collectief. Praktisch komt dit veelal neer op een waardering van de materiële vaste activa van de deelneming op lagere bedrijfswaarde.

Een dergelijke afwaardering op lagere bedrijfswaarde kan verdedigd worden met artikel 387 lid 4 BW2, waarin geregeld is dat bij de waardering van vaste activa rekening moet worden gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Ook bij toepassing van actuele waarderingsgrondslagen kan met een beroep op artikel 387 BW2 een afwaardering op lagere bedrijfswaarde worden verdedigd. Weliswaar stelt artikel 6 Besluit Waardering Activa dat waardering op lagere bedrijfswaarde slechts mogelijk is, indien redelijkerwijs moet worden aangenomen dat activa niet zullen worden vervangen. Betoogd kan echter worden dat een dergelijke afwaardering van materiële activa van de deelneming op lagere bedrijfswaarde noodzakelijk is ter verschaffing van het in artikel 362 BW2 vereiste inzicht, ook in het geval dat de bedrijfsuitoefening nog wordt gecontinueerd en de vervanging van de betreffende materiële activa nog steeds aan de orde is.

Burgert, Timmermans en Joosten achten een hogere waardering van de deelneming dan tegen verkrijgingsprijs dus strijdig met het voorzichtigheidsbeginsel.

ED 32 van het IASC vermeldt als referentiemethode eveneens een toerekening van de negatieve goodwill aan de individuele materiële activa. Alleen in het enkele geval dat (een deel van) de negatieve goodwill niet toegerekend kan worden, wordt deze behandeld als uitgestelde winst en conform de positieve goodwill systematisch aan de W&V toegerekend (afschrijvingstermijnen conform regeling goodwill in ED 32 – zie hiervoor). Kennelijk zijn er situaties te bedenken waarbij de negatieve goodwill in zijn geheel toerekenbaar is aan de individuele materiële activa en situaties

waarbij dat niet het geval is. De verwachte onderrentabiliteit bij de gekochte deelneming kan natuurlijk een veelheid van oorzaken hebben. Het kan heel goed zijn dat de deelnemende rechtspersoon de mogelijkheden heeft om op (zeer) korte termijn een aanzienlijke verbetering van de rentabiliteit te realiseren. In veel gevallen zal de toerekening van de negatieve goodwill aan de individuele materiële activa dan ook een moeilijke en subjectieve aangelegenheid zijn.

Ook qua resultaatbepaling is er een belangrijk nadeel verbonden aan deze methode. De negatieve goodwill gaat namelijk schuil in een lagere waardering van (met name vaste) activa en komt daardoor, ten gunste van het resultaat, in een periode die overeenkomt met de afschrijvingsduur van de activa, waaraan de negatieve goodwill is toegerekend. Dit hoeft in het geheel niet overeen te komen met de inschatting van de periode van onderrentabiliteit door de deelnemende rechtspersoon.

Het vorenstaande in beschouwing genomen, geven wij de voorkeur aan de oplossing die onze wetgever heeft gekozen. Er hoeft geen toerekening aan de individuele materiële activa plaats te vinden. De resultaatbepaling is optimaal, zowel in grootte als in samenstelling. De balanspost deelnemingen toont de fair value van de (gekochte) individueel activa en passiva van de deelneming, waarbij winstuitkeringen op grond van een nog niet gerealiseerd hoger eigen vermogen worden voorkomen door de vorming van een wettelijke reserve.

2.2 Op welk moment kan de wettelijke herwaarderingsreserve vrijvallen en hoe moet een vermindering van de herwaarderingsreserve worden verwerkt?

Van belang in dit kader zijn enkele passages uit de wetsgeschiedenis. Daarin gaven de leden van de VVD-fractie de voorkeur aan een 'spiegelbeeld'-behandeling van goodwill (activeren en afschrijven) en negatieve goodwill (passiveren en vrijval ten gunste van de W&V). De Memorie van Antwoord motiveert vervolgens het opnemen van de negatieve goodwill in een herwaarderingsreserve met:

'Afschrijving van negatieve goodwill als spiegelbeeld van afschrijving van de goodwill zou betekenen dat het 'afgeschreven' bedrag als bate op de winst- en verliesrekening zou worden verantwoord, hetgeen in strijd zou zijn met het beginsel dat winsten slechts in de jaarrekening mogen worden opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd' (einde citaat).

In de meeste literatuur² wordt gesteld dat de herwaarderingsreserve negatieve goodwill pas na verkoop van de deelneming gerealiseerd wordt. Dit standpunt is ook verwoord in de wetsgeschiedenis, wij citeren:

'Eventuele winst die de deelneming als vermogensbestanddeel opbrengt verwezenlijkt zich in de zin van artikel 384, lid 2 pas bij afstoting, uitzonderingen daargelaten' (einde citaat).

Klaassen en Bak³ geven aan dat bij realisatie een deel van de herwaarderingsreserve naar de vrije reserves wordt overgeboekt of ten gunste van het resultaat wordt gebracht, doch gaan niet verder op dit realisatiemoment in.

De vraag is dus, wanneer er realisatie plaatsvindt van de bij de verwerving gevormde herwaarderingsreserve. Bij verkoop van de deelneming bestaat er inderdaad pas absolute zekerheid over de realisatie van het voordeel in de vorm van cash flow. Uit oogpunt van resultaatpresentatie is het echter gewenst de herwaarderingsreserve op een eerder moment (gedeeltelijk) te laten vrijvallen. Als de eis van realisatie in de vorm van cash flow niet gesteld wordt is het ook goed mogelijk om eerdere realisatiemomenten aan te wijzen waarop de gedeeltelijke vrijval van de herwaarderingsreserve kan plaatsvinden. Dat zullen we hierna nader toelichten.

In geval van waardering en resultaatbepaling op basis van actuele waarde vormt het verschil in kosten op basis van actuele waarde en historische kosten de gerealiseerde herwaardering. De gerealiseerde herwaardering kan op grond van artikel 390 leden 3 en 4 rechtstreeks ten gunste

van de algemene reserve geboekt worden doch ook verwerking ten gunste van de winst- en verliesrekening is mogelijk. Volgens artikel 390 lid 4 dient een vermindering van de herwaarderingsreserve ten gunste van het resultaat in een afzonderlijke post opgenomen te worden.

Als de resultaten van de deelneming zich ontwikkelen volgens verwachting zal in de resultatenrekening van de deelnemende rechtspersoon een lager resultaat getoond worden dan wat als normaal rendement op het geïnvesteerde vermogen is beschouwd bij de bepaling van de koopprijs van de deelneming. Dit verschil in rendement kan net als bij de resultaatbepaling op basis van actuele kosten aangemerkt worden als gerealiseerde herwaardering. Ook de Ontwerp-Richtlijn 2.03, alinea 225 is deze mening toegedaan; wij citeren:

'Indien sprake is van onderrentabiliteit kan de herwaarderingsreserve worden vermindert met bedragen gebaseerd op de geschatte periode en mate van onderrentabiliteit. Afhankelijk van het gekozen stelsel voor de verwerking van goodwill (positief en negatief) worden bedragen ten gunste van de winst- en verliesrekening gebracht dan wel overgeboekt naar een andere geëigende post van het eigen vermogen' (einde citaat).

Bij de door ons voorgestane verwerking (zie voorbeeld) toont de W&V van BV A jaarlijks een normale rentabiliteit over de investering, hetgeen ook een juiste presentatie is. Er is immers voor de verwachte overrentabiliteit betaald en met verwachte onderrentabiliteit is al rekening gehouden bij de bepaling van de (lagere) koopprijs. Deze

Voorbeeld

BV A heeft op 31.12.90 de volgende balans:

kas 3000	AK 3000
----------	---------

BV A is voornemens een 100%-deelneming te verwerven. Geselecteerd daarvoor zijn BV B, BV C en BV D waarvan de volgende gegevens bekend zijn:

	BV B	BV C	BV D
(1) fair value individuele activa en passiva	1.500	2.000	2.500
(2) koopprijs	2.000	2.000	2.000
(2)-/(1) goodwill (+), negatieve goodwill (-/-)	+ 500	0	-/-500
(3) verwachte jaarlijkse rentabiliteit deelneming	+ 300	+ 200	+ 100
(4) normale jaarlijkse rentabiliteit over investering	+ 200	+ 200	+ 200
(3)-/(4) gemiddelde jaarlijkse overrentabiliteit (+), onderrentabiliteit (-/-)	+ 100*	-*	-/-100*

* betreft een periode van vijf jaar (géén tijdvoorkeur verondersteld)

MAB

In het hiernavolgende worden balansen en W&V van BV **A** genummerd met (1) (bij aankoop BV **B**), (2) (bij aankoop BV **C**) of (3) (bij aankoop BV **D**). De balans van BV **A** ziet er op 01.01.91 na de aankoop van de deelneming als volgt uit:

(1)			(2)			(3)					
Deeln.	1.500	AK	3.000	Deeln.	2.000	AK	3.000	Deeln.	2.500	AK	3.000
GW.	500			Kas	1.000			Kas	1.000	HR	500
Kas	1.000										
	<u>3.000</u>		3.000		<u>3.000</u>		3.000		<u>3.500</u>		3.500

De resultaten van BV **B**, BV **C** en BV **D** ontwikkelen zich zoals verwacht. De winst- en verliesrekeningen van BV **A** in de jaren 1 t/m 5 zien er dan jaarlijks als volgt uit:

(1)			(2)			(3)					
Afs.GW	100	R.Deeln.	300	SW	200	R.Deeln.	200	SW	200	R.Deeln.	100
SW	200									VHR	100
	<u>300</u>		300		<u>200</u>		200		<u>200</u>		200

De balans van BV **A** ziet er aan het eind van jaar 1 als volgt uit:

(1)			(2)			(3)					
Deeln.	1.800	AK	3.000	Deeln.	2.200	AK	3.000	Deeln.	2.600	AK	3.000
GW.	400	AR	200	Kas	1.000	AR	200	Kas	1.000	HR	400
Kas	1.000									AR	200
	<u>3.200</u>		3.200		<u>3.200</u>		3.200		<u>3.600</u>		3.600

en aan het eind van jaar 5:

(1)			(2)			(3)					
Deeln.	3.000	AK	3.000	Deeln.	3.000	AK	3.000	Deeln.	3.000	AK	3.000
Kas	1.000	AR	1.000	Kas	1.000	AR	1.000	Kas	1.000	AR	1.000
	<u>4.000</u>		4.000		<u>4.000</u>		4.000		<u>4.000</u>		4.000

AR = Algemene Reserve
 HR = Herwaarderingsreserve
 SW = Saldo Winst

AK = Aandelenkapitaal
 GW = Goodwill
 VHR = Vrijval Herwaarderingsreserve

normale rentabiliteit wordt naar onze mening jaarlijks gerealiseerd en is ook vrij uitkeerbaar.

Stel nu dat in het voorbeeld bij (3) al aan het eind van het eerste jaar na de verwerving duidelijk is dat de onderrentabiliteit ook nog na het vijfde jaar zal voortbestaan. In dat geval lijkt het, vanuit de schuldeisers bezien, niet juist een deel van de wettelijke reserve negatieve goodwill te laten vrijvallen, ook niet ten gunste van de vrije reserve. Theoretisch dient dan in die visie aan het eind van ieder jaar een (nieuwe) waardebeoordeling plaats te vinden van de deelneming. Als bij een dergelijke waardebeoordeling eenzelfde bedrag aan negatieve goodwill berekend wordt als bij de verwerving van de deelneming, zou gesteld kunnen worden dat er geen reden is een deel van de herwaarderingsreserve te laten vrijvallen.

Als spiegelbeeld van de verwerking van de goodwill – en daar verwijst de Ontwerp-Richtlijn ook naar – zou echter ook in die situatie wel vrijval in vijf jaar kunnen plaatsvinden. Bij goodwill wordt immers ook niet bezien of deze na een jaar wellicht nog dezelfde waarde heeft. Er wordt verondersteld dat de gekochte overwinstcapaciteit slijt en weer nieuwe eigen goodwill ontstaat. In dat licht bezien is dus een vrijval van de herwaarderingsreserve negatieve goodwill acceptabel. De onderrentabiliteit in het zesde jaar wordt in het voorbeeld dan beschouwd als nieuwe eigen negatieve goodwill. In dit verband lijkt het ons zinvol, dat de Raad van de Jaarverslaggeving de zinsnede 'kan worden verminderd met bedragen, gebaseerd op de geschatte periode en mate van onderrentabiliteit' nader preciseert.

Volgens het huidige artikel 389, lid 4 BW2 hoeft BV **A** in het voorbeeld slechts een wettelijke reserve ingehouden winst te vormen indien BV **A** de ontvangst van uitkeringen door de deelneming niet zonder beperking kan bewerkstelligen. Bij de uitwerking is verondersteld dat dit géén probleem vormt. Er is immers sprake van een 100% deelneming en verondersteld is, dat er geen transferbeperkingen bij de deelneming zijn. Uit de Memorie van Antwoord bij de wetwijziging van artikel 389 BW2 blijkt niet dat het resultaat bij de deelneming in liquide vorm beschikbaar moet zijn. Wij citeren:

'Voor zover de resultaten zijn behaald door een dochtermaatschappij waarin de rechtspersoon het uitkeringsbeleid kan bepalen en waaruit de rechtspersoon zijn aandeel vrijelijk kan ontvangen, ongehinderd door deviezenvoorschriften en dergelijke, heeft de rechtspersoon zijn aandeel in het resultaat wel binnen bereik' (einde citaat).

BV **A** hoeft in het voorbeeld dus géén wettelijke reserve te vormen ter grootte van de ingehouden winst van de deelneming. Degenen, die stellen dat de vrijval van de herwaarderingsreserve negatieve goodwill pas bij verkoop van de deelneming aan de orde kan komen, zullen toch ook moeite hebben met de versoepeling van artikel 389 BW 2. Immers, het resultaat van de deelneming ad 100 bij (3) leidt tot een vrij uitkeerbare reserve bij BV **A**, ook in het geval dat de deelneming de winst inmiddels geïnvesteerd heeft in materiële activa en nog maar moet worden afgewacht of het resultaat ad 100 ooit in de vorm van cash flow door BV **A** zal worden gerealiseerd.

De door ons voorgestane verwerking van negatieve goodwill heeft veel weg van de door het IASC in de statement of intent naar aanleiding van ED 32 opgenomen alternatieve methode, namelijk behandeling als uitgesteld inkomen door de vorming van een passiefpost. De systematische toerekening ten gunste van het resultaat dient volgens ED 32 op basis van de verwachte periode van onderrentabiliteit te geschieden met een maximum van twintig jaar. Een amortisatieperiode van langer dan vijf jaar moet zijn onderbouwd en worden toegelicht.

Als de vrijval van de herwaarderingsreserve ten gunste van het resultaat wordt geboekt en de hoogte van de vrijval berekend wordt conform de amortisatie van de passiefpost bij de alternatieve methode van ED 32, wordt in beide gevallen hetzelfde resultaat getoond. Het vermogen wordt bij de rechtstreekse verwerking in de herwaarderingsreserve echter hoger gepresenteerd dan bij de alternatieve methode van ED 32. Het verschil bestaat uit de nog niet gerealiseerde wettelijke herwaarderingsreserve (in de zin van nog niet

opgetreden, doch wel ingecalculerde onderrentabiliteit).

Naar onze mening heeft presentatie als eigen vermogen de voorkeur boven de vorming van een passiefpost. Het hogere eigen vermogen ontstaat immers doordat de som van de activa en passiva van de deelneming bij de deelnemende vennootschap hoger wordt gewaardeerd (fair value) dan de betaalde kostprijs van de deelneming. In Nederland is het overigens niet mogelijk om de alternatieve methode van ED 32 te volgen. De vorming van een herwaarderingsreserve wordt in artikel 389 lid 6 BW2 verplicht gesteld. Het wettelijk karakter van deze reserve voorkomt dat het hoger gepresenteerde eigen vermogen uitgekeerd kan worden, alvorens realisatie van de herwaarderingsreserve heeft plaatsgevonden.

3 Moet bij een 'lucky-buy' de negatieve goodwill ook ten gunste van een herwaarderingsreserve geboekt worden, of kan ook direct verwerking ten gunste van de W&V-rekening plaatsvinden?

ED 32 stelt in geval van een lucky-buy onmiddellijke winstneming verplicht, dit in tegenstelling tot IAS 22, die dat niet toestond.

Tegen deze gedachtengang is in te brengen, dat het kenmerk van een deelneming juist is 'duurzame verbondenheid ten dienste van de eigen werkzaamheid'. Er is dus geen enkele reden om ervan uit te gaan, dat de deelneming verkocht zal worden. Gesteld kan worden dat het voordeel dus nog lang niet gerealiseerd is in de vorm van cash flow en er met winstneming gewacht moet worden totdat uiteindelijke verkoop van de deelneming heeft plaatsgevonden.

Allereerst moet worden opgemerkt dat een lucky-buy hoogst zelden zal voorkomen bij rationeel handelende partijen, die door deskundigen worden bijgestaan. Wanneer er echter werkelijk sprake is van een lucky-buy, zal de negatieve goodwill niet toegerekend kunnen worden aan de individuele activa. Ook kan geen toerekening plaatsvinden aan toekomstige jaren van verwachte onderrentabiliteit. Er zal immers geen

onderrentabiliteit optreden. De wijze van verwerking volgens ED 32 is dan begrijpelijk. De Nederlandse wetgever wil echter, anders dan ED 32, voorkomen dat uitkering van de negatieve goodwill plaatsvindt, alvorens deze is gerealiseerd, door opname in een herwaarderingsreserve. Vraag is dus ook hier op welk moment er realisatie plaatsvindt van de gevormde herwaarderingsreserve.

In een zuiver geval van een lucky-buy is naar onze mening het voordeel en dus ook de herwaarderingsreserve direct gerealiseerd. De rechtspersoon heeft weliswaar het voordeel nog niet in de vorm van cash flow ontvangen, doch het is duidelijk, dat de net gekochte deelneming weer verkocht kan worden voor de hogere fair value van de activa en passiva en op die wijze het voordeel geïncasseerd kan worden. De gerealiseerde herwaarderingsreserve kan in dat geval net als in de situatie van verwachte onderrentabiliteit (alleen nu ineens) ten gunste van de W&V of rechtstreeks ten gunste van de algemene reserve verwerkt worden. In het overzicht van het verloop van de herwaarderingsreserve conform artikel 378 BW2 wordt dan in het jaar van verwerving van de deelneming zowel de opboeking van de negatieve goodwill als de gehele vrijval van de herwaarderingsreserve getoond. Een vrijval ten gunste van de W&V wordt ingevolge artikel 390 lid 4 BW2 in een afzonderlijke post opgenomen.

Met nadruk willen wij stellen dat de deelnemende vennootschap een zéér goede onderbouwing moet kunnen geven voor de behandeling als lucky-buy. Alleen in dat geval kan de herwaarderingsreserve als direct gerealiseerd beschouwd worden. Er kan bijvoorbeeld geen bezwaar tegen directe winstneming zijn als nog in het jaar van aankoop van de deelneming, door derden een bod wordt gedaan op de deelneming, waarmee de lucky-buy aangetoond kan worden. Is er sprake van enige twijfel, dan geven wij de voorkeur aan behandeling conform negatieve goodwill die is ontstaan doordat partijen toekomstige onderrentabiliteit verwachten (zie 2).

De Raad voor de Jaarverslaggeving besteedt in

de al eerder genoemde Ontwerp-Richtlijn géén aandacht aan de behandeling van negatieve goodwill in geval van een lucky-buy. Het zou een goede zaak zijn als dit in de definitieve Richtlijn alsnog gebeurt.

Literatuur

- Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving*, Kluwer, losbladig.
Documentatie rond de Jaarrekening, Kluwer, losbladig.
Jaarrekening van Ondernemingen, Burgert/Timmermans/Joosten, Samson, losbladig.
Jaarboek Externe Verslaggeving 1990, Klijnveld Kraayenhof & Co.
Financiële Verslaggeving 1990, Coopers & Lybrand Dijker Van Dien Accountants.
Externe Verslaggeving, Klaassen/Bak, Stenfert Kroese, 2e druk 1989.
De Nieuwe Jaarverslaggeving, Klaassen/Zevenboom, Fed, 5e druk 1990.
Het Nieuwe Jaarrekeningenrecht, Beckman, Kluwer BW, negende druk 1989.
Immateriële Vaste Activa, Krens, Delwel Uitgeverij B.V. 1987.

- Deelnemingen en Groepsjaarrekening*, Beckman en Van Hoepen, Euroforum 1984.
Wettelijke Reserves in de jaarrekening, Beckman, *MAB*, nr. 2/3 maart 1984, pp. 89-109.
Activeerbare Goodwill, kennis en talenten en verslaggevingsregels, Beckman, *de Accountant*, september 1988.

Noten

- 1 *Jaarrekening van Ondernemingen*, onder redactie van Prof. Drs. R. Burgert, Prof. Mr. C. W. A. Timmermans en Mr. H. F. J. Joosten, Samson, losbladig.
- 2 Dit wordt onder meer gesteld in:
 - *Financiële Verslaggeving 1990*, Coopers & Lybrand Dijker Van Dien Accountants, p. 144, Kluwer.
 - *Jaarboek Externe Verslaggeving 1990*, KPMG Klijnveld Kraayenhof & Co Accountants, p. 113, Samson.
 - *De Nieuwe Jaarverslaggeving*, Prof. Dr. J. Klaassen RA en G. H. Zevenboom RA, vijfde druk pp. 53/54, Fed.
 - *Wettelijke Reserves in de jaarrekening*, Prof. Mr. Drs. H. Beckman, *MAB*, nr. 2/3 maart 1984, pp. 89-109.
- 3 *Externe Verslaggeving*, Prof. Dr. J. Klaassen RA en Prof. Drs. G. G. M. Bak RA, tweede druk blz. 221, Stenfert Kroese.

INBINDEN

U kunt uw jaargang MAB 1991 laten binden in een groene linnen band en ronde rug, met gouden opdruk van de titel en jaartal op voorzijde en rug. De kosten bedragen f 60,- incl. 6% BTW excl. verzendkosten.

Wij verwijzen u naar:

Boekbinderij Verschoor b.v.
Laan van Haagvliet 30
2271 XP Voorburg
Tel.: 070 - 386 45 91